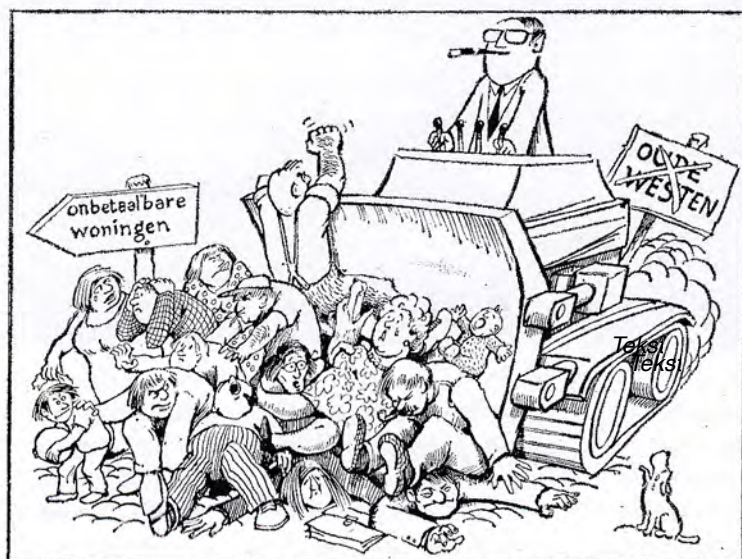

DE AKTIEGROEP HEEFT VELE VADERS

JAN VAN DEN NOORT

Vijftig jaar geleden kwam Aktiegroep Het Oude Westen luidrechtig ter wereld. Over de geboorte van Aktiegroep doen allerlei verhalen de ronde en menigeen beweert de vader van het wicht te zijn. Voor zo'n schone baby staan de kandidaten immers in de rij. Maar door wie is de boreling eigenlijk verwekt? Na vijftig jaar is het hoog tijd om een tipje van de sluier op te lichten.

^ Uit Buurtkrant Oude Westen juni 1970
tekening Gerard Goosen

IEDER JAAR 1500 KROTTEN TEGEN DE VLAKTE

Iedereen was het erover eens dat de wijken rond het centrum van Rotterdam toe waren aan een opknapbeurt. Maar bij het bombardement van 1940 waren veel woningen verwoest en de bewoners van het centrum hadden massaal onderdak gezocht in die oude wijken. Met zoveel mensen op de vierkante kilometer was het ondoenlijk om de oude wijken een opknapbeurt te geven. Opknappen ging toen nog volgens het beproefde recept slopen en nieuwe huizen bouwen. Vraag één was dus: waar blijf je dan met al die mensen?

De woningnood had twee gezichten. Rotterdam had te weinig woningen en een groot deel had een zeer slechte kwaliteit. Het tekort aan woningen werd bestreden door heel veel nieuwe woningen bij te bouwen. De buitenwijken groeiden als kool, maar de woningnood wilde maar niet verdwijnen.

Alle energie werd gestoken in de nieuwbouwwijken. De oude wijken rond het centrum werden aan hun lot overgelaten. Nota na nota sprak er schande van, maar de vraag naar woonruimte was zo groot dat de slopershamer werkeloos bleef.

In 1969 lanceerde het gemeentebestuur een saneringsnota waarin het de verwachting uitsprak dat Rotterdam in 1970 voldoende woonruimte zou hebben om iedereen te huisvesten. Die gedachte was veel te optimistisch, maar daarmee leek de weg vrij om ieder jaar 1500 krotten te slopen. Op die manier zou Rotterdam binnen 20 jaar van zijn 33.000 krotten bevrijd zijn.

SANEREN DOE JE ZO

Maar als de woningnood is opgelost, waarom zou je dan na sloop overal huizen gaan bouwen? Die grond kon wel beter worden gebruikt. De saneringsnota die al snel de bijnaam Sloopnota kreeg, liet daar geen misverstand over bestaan: 'Verwacht mag worden dat bepaalde saneringsgebieden om goede redenen geen woonbestemming zullen krijgen.' De oude wijken rond het centrum zagen de bui al hangen. Vroeg of laat moesten hun woningen wijken voor winkels en kantoren.

Eind 1969 nam de Kring Rotterdam van de Bond voor Nederlandse Architecten (BNA) het initiatief tot een studie van de saneringsproblemen. Vijf werkgroepen zouden aan de hand van Het Oude Westen laten zien hoe de sanering het beste kon worden aangepakt. Het Oude Westen was gekozen omdat de architecten daar voorlopig niemand voor de voeten zouden lopen. De slechtste complexen lagen immers in de wijken Cool en Rubroek. Volgens de Saneringsnota kwam Het Oude Westen pas als negentiende aan de beurt.

Onder de architecten was veel begrip voor de noodzaak om de sanering zeer geleidelijk aan te pakken, maar voor vier van de vijf werkgroepen stond toch wel vast dat na verloop van tijd, pakweg twintig tot dertig jaar, alle oudbouw zou zijn vervangen door nieuwbouw, lees: hoogbouw.

De vijfde werkgroep tapte uit een ander vaatje: 'Onze generatie heeft het recht niet, het in eeuwen gegroeide teniet te doen door rigoureuus te slopen. Waar nog een enigszins waardevolle omgeving aanwezig is, mag men die niet méér aantasten dan voor de verbetering van de woonstandaard noodzakelijk is...' Panden die totaal verkrot waren, moesten worden gesloopt. Maar de rest moest worden her-

▲ Uit Buurtkrant Oude Westen december 1974 tekening Gerard Goosen

steld, zodat de wijk zich continu kon regenereren en de bewoners er konden blijven wonen. Een jaar later werden die gedachten uitgewerkt in het Rekonstruktieplan, een koers waar de Aktiegroep vele jaren op zou varen.

SAMENWERKING

In de jaren zestig van de vorige eeuw telde Rotterdam heel veel club- en buurthuizen, maar die werden niet druk bezocht. Met de hand aan de subsidiekraan drong de overheid aan op samenwerking, met als tastbaar resultaat de oprichting in 1965 van de Stichting tot Samenwerking en Opbouw in het Westen (SSOW). Die zette in op een buurtgerichte benadering en, op den duur, de vorming van wijkorganen. Stap een was oprichting van een actiegroep in het Oude Westen. Maar hoe doe je dat? In Buurthuis Kruiskade was Cineclub actief, een initiatief van het Marxistisch Leninistisch Centrum Nederland (MLCN) om politieke films in de wijk te vertonen. In Ons Huis kwam regelmatig een groep moeders uit Het Oude Westen bijeen. Beide groepen werd een film over de verkrotting van de Haagse Schilderswijk voorgeschoteld en aansluitend werd gediscussieerd over de overeenkomsten met Het Oude Westen. De suggestie om iets te ondernemen tegen de verkrotting in de eigen wijk werd enthousiast opgepakt. Eendrachtig werd de eerste

Een plan om autowrakken uit de wijk op de tramrails te deponeren kreeg niet de zegen van de buurthuiswerkers

buurtvergadering voorbereid. Op 11 maart 1970 kwam de wijk in groten getale naar de Lantaren. De geboorte van Aktiegroep Het Oude Westen was een feit.

Rotterdam West had een duidelijke rolverdeling voor ogen. De bewoners voerden actie, maar de buurthuisleiders zaten aan het stuur en soms, als acties in hun ogen dreigden te ontsporen, traptten ze flink op de rem. Zo kreeg een plan om autowrakken uit de wijk op de tramrails te deponeren niet de zegen van de buurthuiswerkers. Ondertussen werd vrij snel afgestevend op erkenning door het gemeentebestuur. De Aktiegroep kreeg de status 'Voorlopig Initiatiefcomité voor de oprichting van een wijkorgaan' en genoot voortaan een mooie subsidie.

STADSFRONT TEGEN C'70

De manifestatie Communicatie '70, beter bekend als C'70, moest haven en stad dichterbij elkaar brengen. Het meest in het oog springende onderdeel van deze happening was de Havodam, een reusachtige maquette van de Rotterdamse haven. Vanuit een Zwitserse stoeltjeslift konden belangstellenden zo een blik werpen op de grootste haven van de wereld. De manifestatie verheerlijkte de relatie tussen haven en stad, in plaats van die ter discussie te stellen. Zij was bovendien peperduur en zo grootschalig dat vrijwel alles wat links of alternatief was zich tegen de manifestatie keerde. Kunstenaars verenigden zich in het Ludiek creatief sabotasjesentrum, met het hoofdkwartier in Buurthuis Kruiskade. Ze organiseerden een demonstratie met de leuze 'WC'70, Rotterdam stinkt' en plaatsten een paginagrote advertentie tegen 'Communicatiestoornis 70'. De Socialistische Jeugd Rijnmond (SJ) bezette het kantoortje van C'70, en richtte daar een enorme ravage aan. Radio en TV waren op voorhand uitgenodigd om de bezetting bij te wonen, opdat iedereen goed kon zien hoe er in Rotterdam over C'70 werd gedacht. Het geld voor C'70 kon volgens de SJ beter worden besteed aan goede en goedkope woningen en een 'verantwoordelijke sanering, waarbij het karakter van de wijk behouden blijft'. We hoorden dat in het begin van dit artikel uit de mond van de architectengroep. Links en alternatief konden het steeds beter met elkaar vinden. Het verzet tegen C'70 sloot zich zelfs korte tijd aaneen in het zogenaamde Stadsfront. De bezetting van een flat aan de Van Oldenbarneveldtstraat was een voorbeeld van die veelkleurige samenwerking. Die straat was onder meer gekozen omdat de stoeltjeslift van C'70 daar langskwam. De bezoekers van C'70 werden zo in een moeite vergast op een demonstratie tegen dat 'nepfeest', tegen de woningnood en tegen de bouw van dergelijke elitewoningen die wel 400 tot 600 gulden

per maand deden, ongeveer tien keer zoveel als een huisje onder de huurwaarde in Het Oude Westen.

EN VERDER...

De plotselinge veelkleurige samenwerking was van korte duur, maar hij was zo heftig en overtuigend dat Aktiegroep Het Oude Westen een vliegende start doormaakte. In Het Oude Westen zijn in die beginperiode weinig resultaten geboekt. De vernieuwing van de bestrating die vaak genoemd wordt als resultaat van de acties van het eerste uur was al geruime tijd voor die acties gepland. De Buurtvergadering had zich weliswaar unaniem uitgesproken voor het Reconstructieplan van de architectenwerkgroep, maar het zou nog vier jaar duren eer op dat vlak duidelijke resultaten werden geboekt. Veel bewoners trokken zich teleurgesteld uit de Aktiegroep terug.

De club- en buurthuizen raakten mede daardoor steeds minder geïnteresseerd in de Aktiegroep. Eén van de buurthuisleiders ging er tegen de zin van zijn directeur nog een tijdje mee door en vestigde zich, buiten de directe controle van zijn directeur, in een winkeltje op de hoek van de Gaffelstraat en de Gaffeldwarsstraat. Deze Buurtwinkel was voortaan tevens het hoofdkwartier van Aktiegroep Het Oude Westen. De samenwerking tussen buurtwerker en Aktiegroep liep eind 1973 op de klippen. Na een aantal conflicten werd de samenwerking beëindigd. De buurtwerker vertrok, de Aktiegroep bleef. De nazaten van de MLCN, inmiddels omgedoopt tot KEN, KKR en KORO, bleven nog enkele jaren zeer actief in de Buurtwinkel, maar zij zagen geen kans om de buurt blijvend bij hun acties te betrekken. Omstreeks 1974 verlieten zij de Aktiegroep.

Ondanks al die aderingingen was de Aktiegroep springlevend. Sterker nog, de schone baby van wel-
eer was een organisatie waar voortaan rekening mee werd gehouden. Toen de Aktiegroep samen met de bewonersorganisaties in de andere oude wijken stevig inzetten op de stadsvernieuwing werden op dat terrein vrij snel de eerste resultaten behaald. De oude wijken werkten nauw samen; en met succes. In plaats van die 33.000 krotten te slopen, besloot het gemeentebestuur die te kopen en op te knappen.

In het Oude Westen ging dat aan de hand van het Rekonstruktieplan. De Aktiegroep zat er bovenop. En toen die klus geklaard was, bleef zij de belangen van de wijk behartigen. Door de subsidiekraan dicht te draaien, luidde het gemeentebestuur het einde in van menig bewonersorganisatie. De Aktiegroep hield het nog het langst vol. Vorig jaar besloot het gemeentebestuur ook de subsidie van de Aktiegroep te stoppen. De jubilaris is voorlopig niet van plan om de handdoek in de ring te gooien.

STICHTING HISTORISCHE PUBLICATIES ROTTERDAMUM

De Stichting Historische Publicaties Rotterdamum (SHPR) is een dochterstichting van Historisch Genootschap Roterodamum. In het verlengde van de algemene doelstelling van het genootschap, namelijk 'het bevorderen en verbreiden van kennis over de geschiedenis van Rotterdam' heeft SHPR sinds haar oprichting in 1974 zich specifiek beziggehouden met het bevorderen van publicaties op dit gebied. Dit leidde tot de 'Reeks Roterodamum', een verzameling van tweehonderd boeken, alle voorzien van het logo bij wijze van kwaliteitskeurmerk van de stichting.

De 'Reeks Roterodamum' is opgebouwd uit enkele deelverzamelingen. De eerste werd gemaakt op initiatief van het Historisch Genootschap zelf. Het gaat hier om de *Kleine Reeks* (nr. 1 t/m 47), zo genoemd omdat de eerste 29 delen in deze reeks letterlijk op klein formaat werden uitgegeven, vanwege de naoorlogse papier-schaarste. Daarnaast verscheen vanaf 1960 de *Grote Reeks*, die ook weer met nummer 1 begon en doorliep tot 52. Beide reeksen bestonden naast elkaar totdat SHPR in 1994 de *Nieuwe Reeks* startte. Omdat beide oude reeksen bij elkaar opgeteld tot 99 boeken waren gekomen, kon deze *Nieuwe Reeks* beginnen met nummer 100.

Ruim veertig jaar na oprichting heeft de stichting besloten een punt achter de reeks te zetten en wel bij nummer 200. In de loop der jaren waren zo veel kwalitatief goede boeken over de geschiedenis van de stad verschenen, dat de stichting deze nauwelijks nog kon bijhouden en daarmee haar oorspronkelijke functie als het ware door de tijd zag ingehaald. De stichting beschouwt dat overigens als een positieve ontwikkeling, maar beseft ook dat verschillende generaties Roterodamum-leden zijn 'opgegroeid' met de reeks en waarde hechten aan de verzameling. Om die reden heeft SHPR deze website laten maken, waarop een helder en mooi overzicht geboden wordt van de complete Reeks Roterodamum. Vanzelfsprekend ook toegankelijk voor niet-leden die interesse hebben in alle verschillende onderwerpen en aspecten van de stadshistorie.

Het stopzetten van de reeks betekent niet dat SHPR 'het bevorderen en verbreiden van kennis over de geschiedenis van Rotterdam' heeft losgelaten. Integendeel, de stichting nam het initiatief een nieuwe reeks op te zetten onder de noemer *Essay Roterodamum*, waarbij de stichting zelf schrijvers uitnodigt om een essay te schrijven: een persoonlijk verhaal met Rotterdam als historisch decor.

*Matthijs Dicke, namens het bestuur van
Stichting Historische Publicaties Roterodamum*

STICHTING HISTORISCHE PUBLICATIES
ROTTERODAMUM

roterodamum-publicaties.nl